

Bruxelles, 1. listopada 2020.
(OR. en)

11225/20
ADD 8

JAI 751
FREMP 81
AG 45
POLGEN 168

POP RATNA BILJEŠKA

Od:	Glavna tajnica Europske komisije, potpisao direktor Jordi AYET PUIGARNAU
Datum primitka:	30. rujna 2020.
Za:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, glavni tajnik Vijeća Europske unije
Br. dok. Kom.:	SWD(2020) 307 final
Predmet:	RADNI DOKUMENT SLUŽBI KOMISIJE Izvješće o vladavini prava za 2020. Poglavlje za Grčku priložen dokumentu KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA Izvješće o vladavini prava za 2020. Stanje vladavine prava u Europskoj uniji

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 30.9.2020.
SWD(2020) 307 final

RADNI DOKUMENT SLUŽBI KOMISIJE

**Izvješće o vladavini prava za 2020.
Poglavlje za Grčku**

priložen dokumentu

**KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU,
EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

**Izvješće o vladavini prava za 2020.
Stanje vladavine prava u Europskoj uniji**

{COM(2020) 580 final} - {SWD(2020) 300 final} - {SWD(2020) 301 final} -
{SWD(2020) 302 final} - {SWD(2020) 303 final} - {SWD(2020) 304 final} -
{SWD(2020) 305 final} - {SWD(2020) 306 final} - {SWD(2020) 308 final} -
{SWD(2020) 309 final} - {SWD(2020) 310 final} - {SWD(2020) 311 final} -
{SWD(2020) 312 final} - {SWD(2020) 313 final} - {SWD(2020) 314 final} -
{SWD(2020) 315 final} - {SWD(2020) 316 final} - {SWD(2020) 317 final} -
{SWD(2020) 318 final} - {SWD(2020) 319 final} - {SWD(2020) 320 final} -
{SWD(2020) 321 final} - {SWD(2020) 322 final} - {SWD(2020) 323 final} -
{SWD(2020) 324 final} - {SWD(2020) 325 final} - {SWD(2020) 326 final}

SAŽETAK

Grčka je donijela znatan broj pravosudnih reformi započetih u kontekstu triju programa ekonomske prilagodbe. Reformske aktivnosti uključivale su promjene u organizaciji sudova, mjere za poboljšanje upravljanja sudovima, proširenje upotrebe alatâ informacijske tehnologije na sudovima i promicanje mehanizama za alternativno rješavanje sporova. Međutim, rezultati provedbe pokazuju neujednačene rezultate, a pravosudni sustav i dalje se suočava s poteškoćama u pogledu kvalitete i učinkovitosti. Stalna nastojanja da se osiguraju djelotvorna provedba nedavnih reformi i daljnji napredak u digitalizaciji pravosudnih sustava posebno su važni za postizanje konkretnih rezultata.

Grčka je posljednjih godina pokrenula širok spektar reformi za borbu protiv korupcije i nastavlja provoditi sveobuhvatan nacionalni plan za borbu protiv korupcije. Poduzete su mjere za pojednostavljenje institucionalnog okvira i poboljšanje koordinacije različitih agencija i tijela zaduženih za borbu protiv korupcije. Postoji moderan pravni okvir za izvješća o imovinskom stanju i financiranje političkih stranaka, ali u njegovoj provedbi još uvijek postoje nedostaci. Neke prepreke kaznenom progonu korupcije na visokoj razini uklonjene su ocjenom ustavnosti 2019., kada su izmijenjeni postupci u vezi s režimima imuniteta i rokovima zastare. Revizija kaznenog zakonodavstva u lipnju 2019. izazvala je niz pitanja, ponajprije u pogledu kriminalizacije podmićivanja. Iako se naknadnim revizijama ta situacija popravila, to i dalje utječe na predmete koji su u tijeku. Lobiranje u Grčkoj i dalje je većinom neuređeno, a okvir zaštite zviždača nepotpun.

Ustavom se predviđa zaštita slobode izražavanja i prava na pristup javnim informacijama. Postoje strukture kojima se osiguravaju medijski pluralizam i prava tiska. Međutim, postoje neka pitanja u vezi s djelotvornošću pravila usmjerenih na osiguravanje transparentnosti vlasništva nad medijima. Ključna pitanja odnose se na nedostatne mehanizme kojima se osigurava poštovanje profesionalnih standarda u novinarskoj praksi i nesigurne radne uvjete za novinare koji, među ostalim, proizlaze iz gospodarske i financijske krize.

Sustav provjera i ravnoteže u Grčkoj u praksi se suočava s određenim poteškoćama. Konkretno, proces donošenja zakona bio je pod znatnim pritiskom posljednjih godina, uglavnom zbog posljedica gospodarske i financijske krize. Nisu se u potpunosti poštovala načela bolje regulative, ali nedavno doneseno sveobuhvatno zakonodavstvo u tom području usmjereno je na rješavanje tih problema i postupno se provodi. Temeljna i ustavna prava štite sudovi i neovisna tijela. U Grčkoj ne postoji poseban poticajni okvir za civilno društvo, a neke organizacije civilnog društva aktivne u području migracija izrazile su zabrinutost zbog sužavanja građanskog prostora za djelovanje na terenu.

I. PRAVOSUDNI SUSTAV

Sustav sudova u Grčkoj temelji se na podjeli između redovnih građanskih i kaznenih sudova te upravnih sudova. Ne postoje zasebni trgovački, radni, financijski sudovi ili sudovi za predmete iz područja socijalnog osiguranja. Svi takvi predmeti potpadaju pod redovnu nadležnost građanskih ili upravnih sudova. Građanski sudovi organizirani su u 154 prekršajna suda, 63 prvostupajnska suda, 19 žalbenih sudova i Vrhovni sud, koji je kasacijski sud. Kazneni sudovi organizirani su u 41 sud za lakša kaznena djela, 63 prvostupajnska suda, 19 žalbenih sudova i Vrhovni sud. Upravni sudovi organizirani su u 30 upravnih sudova prvog stupnja, 9 upravnih žalbenih sudova i Državno vijeće. Grčkim Ustavom predviđa se i određen broj posebnih sudova¹. Na nekim sudovima osnovani su posebni odjeli za određena pitanja, npr. o pomorskim sporovima te sporovima oko žigova i intelektualnog vlasništva. Revizorski sud dvojne je prirode: dijelom ima funkciju suda, a dijelom upravnog tijela kojem je povjerena revizija javnih računa². Ustavni sud formalno ne postoji i svi su grčki sudovi nadležni za ocjenu ustavnosti zakona. Suci i državni odvjetnici čine konsolidirano tijelo „sudaca” koji podliježu sustavu zapošljavanja, karijere, prava i obveza, koji je uglavnom homogen za sve. Grčki sustav sastoji se isključivo od profesionalnih sudaca i državnih odvjetnika. Imenovani su u građansku i kaznenu nadležnost ili upravne sudove. Kad je riječ o tijelima za kazneni progon, sastoje se od 63 državna odvjetništva na prvostupajnskim sudovima, 19 državnih odvjetništava na žalbenim sudovima i glavnog državnog odvjetnika Vrhovnog suda. Uz to postoje i državni odvjetnik za gospodarski i financijski kriminal te državni odvjetnik za kaznena djela korupcije. U Grčkoj postoje 63 odvjetničke komore, po jedna u sjedištu svakog prvostupajnskog suda.

Neovisnost

Tri grane pravosuđa uživaju visoku razinu samouprave. Postoje tri vrhovna sudbena vijeća, po jedno za svaku glavnu granu pravosuđa³. Izvršna i zakonodavna vlast nisu zastupljene u sastavu tih tijela⁴. Vijeća odlučuju o imenovanjima, napredovanjima, premještanjima i upućivanjima na dužnost sudaca u odgovarajuće odjele pravosuđa i državnih odvjetnika, kad je riječ o Sudbenom vijeću građanskog i kaznenog pravosuđa. Kad je riječ o najvišim položajima sudaca i državnih odvjetnika u Grčkoj, poput predsjednika i potpredsjednika Državnog vijeća ili Vrhovnog suda, grčkim Ustavom propisano je da se imenovanja provode predsjedničkom uredbom na prijedlog Vijeća ministara. To je bilo izloženo kritikama Skupine država Vijeća Europe protiv korupcije (GRECO), ali Grčka

¹ Europski portal e-pravosuđe, Pravosudni sustavi u državama članicama – Grčka.

² Revizorski sud, jedan od triju vrhovnih sudova, nadležan je isključivo za reviziju državnih troškova i povezanih predmeta, na primjer predmeta koji proizlaze iz revizije neopravdanog rasta imovine osoba koje su dužne podnijeti izvješće o imovinskom stanju (iz članka 1. Zakona br. 3213/2003) i za naplatu na štetu odgovornih osoba.

³ Posebni sudovi osnovani u skladu s Ustavom mogu imati i vlastito sudbeno vijeće.

⁴ Tri vrhovna sudbena vijeća (VSV, jedno za građansko i kazneno pravosuđe, jedno za upravno pravosuđe i jedno za Revizorski sud) čine predsjednik mjerodavnog suda (Vrhovni sud, Državno vijeće i Revizorski sud, odnosno članovi tog suda izabrani ždrijećom), kao i dva suca iz relevantnog odjela pravosuđa (bez glasačkog prava). Uz to, kad je riječ o VSV-u za građansko i kazneno pravosuđe, on uključuje i državnog odvjetnika i dva zamjenika državnog odvjetnika Vrhovnog suda, dok VSV-ovi za upravno pravosuđe i Revizorski sud uključuju glavnog povjerenika države koji služi u Državnom vijeću države i onoga koji služi na Revizorskom sudu (vidjeti članak 90. stavke od 1. do 4. Ustava, koji bi trebalo tumačiti u vezi s člancima 67., 72. i 78. Zakona br. 1756/1988 – Kodeks o ustrojstvu sudova i status sudaca). Poboljšane formacije navedenih vijeća predviđaju se u pogledu unapređenja na više položaje, tj. na Vrhovnom sudu (suci i državni odvjetnici), u Državnom vijeću i Revizorskom sudu (za radna mjesta vijećnika i glavnog povjerenika) i na Žalbenom sudu (za radna mjesta predsjednika odjela i državnih odvjetnika).

dosad nije izmijenila relevantni okvir⁵. Promjena metode odabira zahtijevala bi i reviziju ustavnosti jer je način imenovanja na predmetne sudove propisan ustavom⁶.

Percepcija neovisnosti pravosuđa na prosječnoj je razini. Među širom javnošću 53 % građana smatra da je neovisnost pravosuđa dobra i vrlo dobra, a taj se udio posljednjih godina smanjuje. Isto smatra 51 % poduzeća i ta je brojka stabilna⁷.

Kvaliteta

Proteklih je godina pokrenut velik broj reformi u kontekstu programa ekonomske prilagodbe, ali njihova provedba nije uvijek uspješna. Reformske aktivnosti uključivale su, među ostalim, sljedeće promjene u organizaciji sudova: smanjenje broja kaznenih sudova, mjere za poboljšanje upravljanja sudovima i ubrzanje sudovanja, proširenje upotrebe alata informacijske tehnologije (IT) na sudovima⁸, uvođenje i promicanje mehanizama za alternativno rješavanje sporova, revizija kodificiranog zakonodavstva od velike važnosti⁹ te pokretanje reforme i konsolidacije složenog zakonodavnog okvira¹⁰. Međutim, provedba reformi do sada je imala neujednačene rezultate. I dalje ostaje niz pitanja, kao što su nedovoljna dostupnost informacija o pravosudnom sustavu na internetu široj javnosti, nedostatak dogovora oko strojno čitljivih sudskih odluka ili nedostatak anketa koje provode korisnici suda ili pravni stručnjaci¹¹. Zabilježena su poboljšanja, na primjer, u pogledu dostupnosti sredstava za elektroničko podnošenje predmeta ili praćenja različitih faza postupka, te promicanja i poticaja za korištenje metoda za alternativno rješavanje sporova¹². Tijela su izvijestila i o pozitivnim kretanjima u pogledu prihvaćanja mirenja u trgovačkim i obiteljskim/roditeljskim sporovima¹³. Kad je riječ o resursima, čini se da opći izdaci Vlade za pravosudni sustav gotovo isključivo pokrivaju plaće¹⁴.

U kontekstu pandemije bolesti COVID-19 Grčka je poduzela radnje da ubrza digitalizaciju javne uprave¹⁵. Ministarstvo pravosuđa u svibnju 2020., u suradnji s Ministarstvom digitalnog upravljanja, stavilo je na raspolaganje digitalno/elektroničko izdavanje 15 potvrda, poput različitih potvrda u području nasljednog¹⁶ i trgovačkog prava,

⁵ Četvrti evaluacijski krug GRECO-a – Izvješće o sukladnosti, t. 57., u kojoj se navodi da se smatra da su ti položaji podložni potencijalno snažnom utjecaju izvršne vlasti i preporučuje se revidiranje načina odabira koji se odnosi na najviše položaje sudaca i državnih odvjetnika radi uključivanja njihovih kolega u proces.

⁶ Grčki Ustav, članak 90. stavak 5. U veljači 2019. Parlament je odbio reviziju te odredbe.

⁷ Slike 44. i 46., Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2020. Razina percepcije neovisnosti sudstva kategorizirana je kako slijedi: vrlo niska (manje od 30 % ispitanika vidi neovisnost sudstva kao dobru i vrlo dobru); niska (između 30 i 39 %), prosječna (između 40 i 59 %), visoka (između 60 i 75 %), vrlo visoka (iznad 75 %).

⁸ Tehničku potporu pruža Europska komisija u okviru Programa podrške strukturnim reformama grčkom Ministarstvu pravosuđa u pogledu poboljšanja upravljanja sudovima i modernizacije sustava za ocjenjivanje i napredovanje sudaca.

⁹ Zakon o parničnom postupku, Zakon o kaznenom postupku, Zakon o upravnim procesima, Zakon o upravnom postupku, Statut o Revizorskom sudu, Poslovnik Revizorskog suda, Kazneni zakon, Zakon o insolventnosti, Zakon o pravosuđu (u tijeku) i Status sudaca (u tijeku), Zakon o zaposlenicima u pravosuđu (u tijeku).

¹⁰ Za više detalja vidjeti Europska komisija, Izvješće za Grčku 2019., SWD(2019) 1007 final, str. 57. i 58.; Izvješće za Grčku 2020., SWD(2020) 507 final, str. 62.

¹¹ Slike 22., 29., 31., 41., Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2020.

¹² Slike 27., 30., Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2020.

¹³ Informacije primljene u kontekstu posjeta Grčkoj.

¹⁴ Slika 34., Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2020.

¹⁵ Grčka nije uvela izvanredno stanje u kontekstu pandemije bolesti COVID-19.

¹⁶ Priopćenje Ministarstva pravosuđa od 25. svibnja 2020.

putem postojeće mreže centara za pružanje usluga građanima. Objedinilo je i 20 potvrda koje se odnose na zakon o insolventnosti u jednu, elektronički dostupnu u Općem trgovačkom registru.

Tijela su nedavno pokrenula inicijativu za osnivanje specijaliziranih odjela na građanskim i upravnim sudovima. Novi bi se odjeli bavili određenim kategorijama predmeta, poput predmeta koji uključuju zahtjeve za naknadu štete na temelju kršenja nacionalnog zakonodavstva i zakonodavstva EU-a o elektroničkoj komunikaciji, energiji i zaštiti osobnih podataka¹⁷. U tijeku je rasprava o sustavnijoj reformi pravosudne mreže kako bi se bolje uzeli u obzir trenutačni demografski podaci, razvoj informacijske i komunikacijske tehnologije i drugi relevantni parametri među članovima pravne zajednice¹⁸.

Učinkovitost

Pravosudni sustav i dalje se suočava s problemima u pogledu svoje sveukupne učinkovitosti. Sudski statistički podaci pokazuju da se posebno građanski sudski sustav i dalje suočava s pitanjima učinkovitosti jer se vrijeme potrebno za rješavanje parničnih građanskih i trgovačkih sporova u prvom stupnju ponovno povećalo (559 dana 2018. u odnosu na 479 dana 2017.)¹⁹. Uz to, produktivnost prvostupanjskih sudova pada u pogledu stope rješavanja parničnih građanskih i trgovačkih predmeta (86,3 % u 2018. u odnosu na 96,0 % u 2017.)²⁰, što znači da se Grčka suočava s jasnim rizikom od stvaranja novih neriješenih predmeta²¹. Interesne skupine utvrdile su čitav niz postupovnih pitanja koje se nastojalo riješiti reformiranim Zakonom o parničnom postupku, ali su do danas ostali prisutni. Primjerice, ta se pitanja odnose na trajanje parničnog građanskog i trgovačkog postupka ili ovršnog postupka. Izvješće o provedbi Zakona o parničnom postupku je u tijeku i niz preporuka već je formuliran²². Dionici su izvijestili da se i kazneno pravosuđe suočava sa sličnim problemima i velikim kašnjenjima u obradi predmeta²³. Upravni odjel sudova nastavlja poboljšavati svoju učinkovitost održavajući visoku stopu rješavanja (163,5 % u 2018.), smanjujući vrijeme potrebno za rješavanje upravnih sporova u prvom stupnju i postojeće zaostatke rješavanjem više predmeta nego što ih dolazi²⁴. Međutim, i vrijeme potrebno za rješavanje upravnih predmeta u prvom stupnju (601 dan u 2018.) i broj predmeta u postupku i dalje su relativno visoki²⁵.

¹⁷ Europska komisija: Izvješće o pojačanom nadzoru, svibanj 2020., str. 28. i 106.

¹⁸ Pikrammenos, *Judicial territorial planning: a choice of the legislator with a major import for the judicial system* (Pravosudno teritorijalno planiranje: izbor zakonodavca koji je iznimno važan za pravosudni sustav), u: *Justice in Greece* (Pravda u Grčkoj), Dianeosis 2019. (Δικαστική Χωροταξία: επιλογή του νομοθέτη με μερίζονα σημασία για το δικαστικό σύστημα', στο συλλογικό έργο 'Η Δικαιοσύνη στην Ελλάδα, Διανέοσις 2019).

¹⁹ Slika 6., Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2020.

²⁰ Slika 11., Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2020.

²¹ Slike 11. i 14., Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2020.

²² Europska komisija, Izvješće o pojačanom nadzoru, svibanj 2020., Institucionalni dokument, serija 127, str. 73.

²³ Doprimos organizacije Transparency International Izvješću o vladavini prava za 2020., str. 11. Prema informacijama dobivenima u kontekstu posjeta Grčkoj, to redovito uzrokuje da se prekršajni predmeti okončaju *ad hoc* zakonodavnim mjerama, što *de facto* dovodi do nekažnjavanja širokog spektra prekršaja (vidjeti npr. članak 63. Zakona br. 4687/2020, kao nedavni primjer te prakse).

²⁴ Slike 12., 8., 15., Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2020.

²⁵ Slike 9., 15., Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2020.

II. OKVIR ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE

Grčka je uspostavila Nacionalni akcijski plan za borbu protiv korupcije (NACAP), sveobuhvatan strateški okvir za borbu protiv korupcije. Nacionalno tijelo za transparentnost, koje nadzire provedbu Plana, osnovano je 2019. s ciljem poboljšanja suradnje i koordinacije među različitim revizijskim i inspekcijskim tijelima. Proteklih godina Grčka je poduzela niz koraka za reviziju pravnog okvira za borbu protiv korupcije. Najnovijom revizijom Ustava 2019. izmijenila je režim imuniteta za zastupnike u Parlamentu i ministre. Trenutačno se provodi nekoliko zakona protiv korupcije koji su revidirani posljednjih godina, primjerice u području financiranja stranaka i izvješćivanja o imovinskom stanju. Kad je riječ o potonjem, internetski sustav za podnošenje izvješća o imovinskom stanju sada je potpuno operativan. Trenutačno se raspravlja o sustavu zaštite zviždača. Lobiranje je i dalje neregulirano.

Dok je Grčka postigla 36 od 100 bodova u indeksu percepcije korupcije organizacije Transparency International 2012., njezin se rezultat 2019. povećao na 48/100²⁶, što je svrstava na 17. mjesto u EU-u i 60. u svijetu. U posljednjoj anketi Eurobarometra o korupciji 95 % ispitanika smatra da je korupcija raširena u njihovoj državi (prosjeck u EU-u: 71 %) ²⁷. Korupciju raširenom smatra 95 % poduzeća, a više od polovine (58 %) tvrdi da je korupcija problem u poslovanju ²⁸. Osim toga, 36 % građana smatra da postoji dovoljno uspješnih slučajeva kaznenog progona da bi se ljude odvratilo od korupcije (prosjeck u EU-u: 36 %), a 20 % poduzeća smatra da su osobe i poduzeća uhvaćeni zbog podmićivanja višeg dužnosnika primjereno kažnjeni, u odnosu na prosjeck u EU-u od 31 %.

Nedavno je provedena revizija kaznenog zakonodavstva i predviđaju se neke daljnje izmjene. Grčka je posljednjih godina poduzela niz koraka za reviziju zakonodavnog okvira za borbu protiv korupcije, kriminalizaciju kaznenih djela korupcije i uključivanje razmjernih i odvraćajućih sankcija. Izmjene donesene u lipnju 2019., kojima je aktivno kazneno djelo primanja i davanja mita smanjeno na prekršaj i kojima su snižene povezane sankcije, ukinute su u studenome 2019. To je ukidanje reakcija na zabrinutost Skupine država protiv korupcije (GRECO) i Organizacije za gospodarsku suradnju (OECD), koja je izdala i niz preporuka u tom pogledu ²⁹. Međutim, zbog primjenjivog *lex mitior* načela ³⁰ u grčkom kaznenom pravu na niz će predmeta koji su u tijeku utjecati skraćeni rok zastare ili blaže sankcije ³¹.

Pojačane su suradnja i koordinacija među različitim revizijskim i inspekcijskim tijelima. Nacionalno tijelo za transparentnost (NTA), osnovano u kolovožu 2019. ³², spojilo je šest prethodno odvojenih revizijskih tijela pod svoje okrilje, s ciljem rješavanja institucionalne rascjepkanosti i nedostatka koordinacije. NTA ima šest regionalnih ureda i odgovorna je za cjelokupno planiranje, koordinaciju, nadzor i ocjenu djelotvornosti svih kontrolnih mehanizama. Sprečavanje, otkrivanje i suzbijanje prijevара i korupcije u javnom sektoru isto je dio nadležnosti NTA-e, kao i podizanje svijesti. Odgovorna je za cjelokupnu koordinaciju Nacionalnog akcijskog plana za borbu protiv korupcije (NACAP), koji je okvir

²⁶ Transparency International Grčka: <https://www.transparency.org/en/countries/greece>.

²⁷ Flash Eurobarometar 502 (2020.), Korupcija.

²⁸ Flash Eurobarometar 482 (2019.), Stavovi poduzeća prema korupciji u EU-u.

²⁹ GRECO, *Ad hoc* izvješće o Grčkoj (pravilo 34.); Europska komisija, Izvješće za Grčku 2020., (SWD(2020) 507 final).

³⁰ Načelo *lex mitior* je načelo primjene manje strogog prava i opće načelo je nacionalnog kaznenog prava i prava Unije.

³¹ Za više detalja vidjeti Europska komisija, Izvješće za Grčku 2020., (SWD(2020) 507 final) str. 64, 65.

³² Zakon br. 4622/2019.

za planiranje i praćenje nastojanja da se spriječi korupcija i borbu protiv korupcije od 2013.³³ Suraduje s drugim upravnim tijelima i državnim odvjetništvima te ima ovlast izricanja upravnih sankcija, dok njezini inspektori revizori mogu provesti preliminarni pregled ili istragu prema nalogu javnog državnog odvjetnika. Njezina operativna neovisnost te upravna i financijska autonomija sadržane su u zakonu, a njezino djelovanje podliježe parlamentarnom nadzoru.

Dvije specijalizirane jedinice zadužene za borbu protiv korupcije odgovorne su za suzbijanje korupcije koju su počinili političari i visoki dužnosnici. Državno odvjetništvo nadležno za gospodarska kaznena djela i državno odvjetništvo nadležno za kaznena djela korupcije podržavaju posebne istražne agencije, kao što su Glavna uprava za financijski i gospodarski kriminal (SDOE) i Financijska policija. Slijedom posebnih preporuka OECD-a Grčka nastoji opremiti istražna i kaznena tijela odgovarajućim ljudskim i tehničkim resursima³⁴.

Ustavnim izmjenama poduzeti su važni koraci za rješavanje prepreka za kazneni progon korupcije na visokoj razini. Ustavne odredbe o režimu imuniteta zastupnika u Parlamentu te za sadašnje ili bivše ministre izmijenjene su 2019. Prema prethodnom pravnom režimu mogućnost kaznenog progona sadašnjih i bivših članova vlade bila je znatno ograničena složenim i vremenski ograničenim postupkom za parlamentarno odobrenje u raznim fazama kaznenog postupka. Ukinut je i poseban rok zastare, čime su ukinute neke važne pravne prepreke za kazneni progon korupcije na visokoj razini, posebno u vezi s ukidanjem roka u kojem Parlament treba donijeti prijedlog za kazneni progon sadašnjih ili bivših ministara³⁵. Relevantne odredbe stupile su na snagu 28. studenoga 2019. i neće se primjenjivati retroaktivno za predmete u postupku.

Trenutačno se provodi nekoliko važnih reformi za borbu protiv korupcije koje su dovršene u prošlosti. Nizom zakonodavnih reformi uspostavljen je moderan zakon o financiranju stranaka³⁶. Čini se, međutim, da je njegova provedba u cjelini zabrinjavajuća jer kontrolni mehanizmi još nisu u potpunosti djelotvorni, a nadležni odbor Parlamenta zadužen za reviziju do danas nije izrekao sankcije nijednoj političkoj stranci³⁷.

Grčka je provela nekoliko reformi kako bi poboljšala i ojačala pravni okvir sustava izvješća o imovinskom stanju. Izvješća o imovinskom stanju za sve obuhvaćene kategorije od 2016. se podnose putem interneta³⁸, a sustav je sada u potpunosti operativan. Međutim, mjerodavni Zakon o izvješćima o imovinskom stanju i financijskim interesima od strane odgovornih osoba još je jednom izmijenjen 2018., a njime je propisano da sve obuhvaćene osobe moraju ponovno podnijeti izvješća o imovinskom stanju za 2015., 2016. i 2017.³⁹ Postoje četiri glavna tijela zadužena za primanje i reviziju izvješća o imovinskom stanju. Prvo, Odbor Parlamenta za istraživanje izvješća o imovinskom stanju (CIDA), takozvani Odbor 3-A, koji se sastoji od 11 članova i odgovoran je za nadzor i sankcioniranje

³³ Nacionalno tijelo za transparentnost (2018.): Akcijski plan za borbu protiv korupcije 2018.–2021. Grčka je donijela svoj prvi NACAP u ožujku 2013., koji je dodatno ažuriran u kolovozu 2015.

³⁴ OECD (2018.): Nastavak na fazu 3.a: dodatno pisano izvješće Grčke.

³⁵ Europska komisija, Izvješće za Grčku 2020., (SWD(2020) 507 final).

³⁶ Zakon br. 3023/2002 kako je izmijenjen zakonima br. 4304/2014, 4472/2017, 4475/2017, 4509/2017.

³⁷ Europska komisija, Izvješće za Grčku 2020., (SWD(2020) 507 final).

³⁸ Pravila o otkrivanju porijekla imovine navedena su u Zakonu br. 3213/2003 kako je na snazi nakon donošenja Zakona br. 4571/2018.

³⁹ Službeni list Vlade, 186/A/30.10.2018. Zakonom br. 4571/2018 zatraženo je da sve kategorije obveznika ponovo predaju izjave o imovinskom stanju za 2015., 2016. i 2017.

financiranja političkih subjekata (kao što su stranke i osobe) i izjave o imovinskom stanju. Podržava ga posebna služba, sastavljena od 20 članova osoblja i na čelu sa stručnjakom upućenim iz Posebnog tajništva Financijskog istražnog tijela. Drugo, Odjel za istraživanje izvora financiranja FIU-a (Uprava za sprečavanje pranja novca), koji je odgovoran za reviziju izvješća o imovinskom stanju nekoliko kategorija javnih službenika, kao i za pojedince koji obavljaju upravljačke dužnosti u određenim privatnim pravnim osobama. Treće, Policijska jedinica za unutarnje poslove, koja je odgovorna za reviziju izvješća o imovinskom stanju policijskih službenika i četvrto, predstojnik Nacionalnog tijela za transparentnost, koji je odgovoran za primanje i provjeru izvješća o imovinskom stanju tijela zaduženih za upravnu kontrolu (inspektori, revizori, istražitelji). Ta četiri tijela neovisna su jedno od drugom i ne postoji formalni mehanizam suradnje za koordinaciju njihovih aktivnosti. Uz to, druga nadzorna tijela mogu provjeriti izvješća o imovinskom stanju na *ad hoc* osnovi ako prime žalbu⁴⁰.

Nedavnom reformom uvedene su nove odredbe o sukobu interesa. Obuhvaćaju članove Vlade, glavne i posebne tajnike, kao i koordinate decentraliziranih uprava, predsjednike ili čelnike neovisnih tijela i predsjednike, potpredsjednike, guvernera, zamjenike guvernera i izvršne direktore javnih i privatnih pravnih subjekata⁴¹, osim onih utvrđenih u Ustavu, koji odgovaraju samo Parlamentu, a ne Vladi. U Zakonu o državnim službenicima navodi se nekoliko ograničenja i nespojivosti za državne službenike. Slične odredbe postoje za zastupnike u parlamentu u okviru Kodeksa ponašanja zastupnika u Parlamentu⁴². Kršenje tih odredbi može rezultirati disciplinskim prekršajem⁴³.

Lobiranje u Grčkoj i dalje je većinom neuređeno, a okvir zaštite zviždača nepotpun. Trenutačno ne postoje posebne obveze registracije lobista ili prijave kontakata između javnih dužnosnika i lobista. Međutim, nacrt zakona trenutačno je u pripremi. Ne postoji opći pravni okvir za zaštitu zviždača. Postoje određene odredbe u okviru za „svjedoke od javnog interesa”⁴⁴, kojima je uvedena ograničena zaštita od kaznenog progona za osobe koje otkrivaju određena kaznena djela, uključujući korupciju. Poduzeti su neki koraci za uvođenje smjernica za zaštitu zviždača u privatnom sektoru⁴⁵, a zakonodavna inicijativa za uspostavljanje djelotvornog mehanizma za zaštitu zviždača dio je Nacionalnog akcijskog plana za borbu protiv korupcije 2018.–2021., ali tek treba razviti cjelokupan okvir.

Kad je riječ o „rotirajućim vratima”, pravni okvir izmijenjen je 2019. Prije je zakonodavstvom bilo predviđeno da se visoki javni službenici moraju suzdržati od bilo kakve privatne profesionalne djelatnosti slične njihovim prethodnim dužnostima u razdoblju od 2 godine. Za kršenje odredbi predviđeno je bilo nekoliko sankcija, kao što su novčane kazne, zabrana imenovanja na mjesto službenika javne uprave na razdoblje od deset godina i

⁴⁰ Nadalje, Revizorski sud odlučuje o predmetima koji proizlaze iz revizije neopravdanog rasta imovine osoba koje su dužne podnijeti izvješće o imovinskom stanju (iz članka 1. Zakona br. 3213/2003), koja Glavno državno odvjetništvo podnosi u obliku tužbe na Revizijskom sudu, nakon revizije od strane nadležnih upravnih tijela. Cilj je revizije utvrditi porast imovine za koju se smatra da je proizvod korupcije i tražiti je natrag (čl. 3.B st. 4. i 12. Zakona br. 3213/2003, čl. 118. Zakona br. 4700/2020) na štetu odgovornih osoba.

⁴¹ Članak 71. Zakona br. 4622/2019.

⁴² Članak 3. Kodeksa ponašanja zastupnika.

⁴³ Ujedinjeni narodi – Ured za droge i kriminal (2018.) *Thematic Compilation of Relevant Information Submitted by Greece – Asset and interest Disclosure systems* (Tematska kompilacija relevantnih informacija koje je dostavila Grčka – Sustavi objavljivanja porijekla imovine i interesa).

⁴⁴ Zakon br. 4254/2014.

⁴⁵ OECD (2018.) *Guidelines on Whistle-blower Protection for Companies in Greece* (Smjernice o zaštiti zviždača za trgovačka društva u Grčkoj). Smjernice su razvijene uz potporu EU-a.

brisanje iz relevantnog nacionalnog registra⁴⁶. Međutim, te su odredbe ukinute novim izmjenama kojima je uvedeno skraćeno razdoblje mirovanja s dvije godine na godinu dana i kojima su ukinute odredbe o sankcijama⁴⁷. Neovisni Odbor za etiku osnovan u okviru Nacionalnog tijela za transparentnost odgovoran je za davanje tog dopuštenja (ili dopuštanje te aktivnosti pod određenim uvjetima) i za predlaganje sankcija u okviru zakona koje će izreći čelnik Nacionalnog tijela za transparentnost.

III. MEDIJSKI PLURALIZAM

Grčki pravni okvir koji se odnosi na medijski pluralizam temelji se na nizu ustavnih i zakonodavnih zaštitnih mjera. Konkretno, sloboda izražavanja priznata je Ustavom. Postoje strukture kojima se osiguravaju medijski pluralizam i prava tiska. Grčki mediji pogođeni su ekonomskom krizom, što je rezultiralo povećanom financijskom ranjivošću medijskih kuća i novinara⁴⁸.

Osigurana je neovisnost regulatora za audiovizualne medijske usluge, ali nedostaju joj resursi. Nacionalno vijeće za radio i televiziju (NCRTV) nadzire i regulira tržište radija i televizije. Njegova je neovisnost utvrđena Ustavom⁴⁹ i pravnim okvirom utvrđenim Zakonom o medijima⁵⁰. NCRTV je deveteročlano tijelo koje se sastoji od predsjednika, potpredsjednika i sedam članova koje imenuje Plenarna skupština predsjednikâ, posebno tijelo Parlamenta zaduženo za nominacije u neovisna tijela u kojima su zastupljene sve političke stranke⁵¹. U Izvješću o praćenju medijskog pluralizma za 2020. („MPM 2020”) njegova neovisnost i djelotvornost ocijenjene su niskim rizikom. Međutim, u izvješću MPM za 2020. ukazuje se i na to da ne postoje posebne zaštitne mjere kako bi se izbjeglo proizvoljno donošenje odluka u ime države u vezi s proračunskim sredstvima vlasti. Tvrdi se i da, iako postoje pravila o nekompatibilnosti, postupci imenovanja nisu dovoljno transparentni, a potrebne kvalifikacije utvrđuju se općenito, što ne sprečava odabir članova na temelju političkih razmatranja⁵². Tijekom posjeta zemlji istaknuto je da NCRTV-u nedostaju odgovarajući financijski i kadrovski resursi za izvršavanje svih zadataka, posebno kada je riječ o praćenju audiovizualnih medijskih usluga koje potječu iz regija i otoka koji su najudaljeniji od Atene i koje se ne mogu gledati iz glavnog grada. Tijela su započela postupak prenošenja revidirane Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama⁵³. Tom se direktivom jača neovisnost regulatornih tijela za audiovizualne medije osiguravajući da su pravno odvojena od svoje vlade, kao i da su funkcionalno neovisna o vladi i bilo kojem drugom javnom ili privatnom tijelu.

Transparentnost vlasništva nad medijima osigurana je samo djelomično, osobito za audiovizualne medijske usluge. Iako su audiovizualni mediji dužni izvješćivati NCRTV o vlasničkim strukturama⁵⁴, tiskani mediji na svojim primjercima ne moraju navesti vlasnika.

⁴⁶ Članak 23. Zakona br. 4440/2016.

⁴⁷ Zakon br. 4622/2019 (čl. 119.) o „Državi izvršenja: organizacija, rad i transparentnost Vlade, državnih tijela i središnje javne uprave”, koji je stupio na snagu u kolovozu 2019.

⁴⁸ Grčka je 2020. bila na 65. mjestu u svijetu u indeksu slobode medija Reportera bez granica.

⁴⁹ Članak 15. stavak 2. Ustava.

⁵⁰ Zakon br. 4339/2015 i zakoni br. 1866/1989, 2328/1995, 2644/1998, 2863/2000 itd., kako su izmijenjeni.

⁵¹ Informacije koje je dostavila Grčka za Izvješće o vladavini prava za 2020.

⁵² Izvješće o praćenju medijskog pluralizma za 2020.

⁵³ Direktiva (EU) 2018/1808 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. studenoga 2018. o izmjeni Direktive 2010/13/EU.

⁵⁴ U revidiranoj Direktivi o audiovizualnim medijskim uslugama potiču se države članice da donesu zakonodavne mjere kojima se predviđa da pružatelji medijskih usluga pod njihovom nadležnošću učine dostupnima informacije o svojoj vlasničkoj strukturi, uključujući o stvarnim vlasnicima.

Međutim, potrebno je napomenuti da, kako bi se registrirali u Registru regionalnog i lokalnog tiska, medijski operateri moraju dostaviti informacije o vlasništvu domaćim tijelima⁵⁵. Otkrivanje vlasništva novinskih medija javnosti odvija se samo djelomično, posebno kad je riječ o krajnjim stvarnim vlasnicima⁵⁶. U izvješću MPM za 2020. transparentnost vlasništva nad medijima procijenjena je kao srednje rizična, ukazujući na to da „domaće zakonodavstvo ne karakteriziraju jasne odredbe o otkrivanju vlasništva nad medijima”. Kad je riječ o transparentnosti vlasništva internetskih medija, grčka tijela izvijestila su da je Glavno tajništvo za medije i komunikacije pokrenulo internetski registar medija, nazvan „e-mediji”⁵⁷. Taj je registar namijenjen svim vlasnicima medija koji su prisutni na internetu (imaju internetske stranice) i njime ih se potiče da registriraju svoje aktivnosti na internetu.

Izvješćuje se da su kriteriji za raspodjelu neizravnih državnih subvencija poštteni. U izvješću MPM za 2020. izvješćuje se da su kriteriji za neizravne državne subvencije, kao što su subvencije za poštansku distribuciju, smanjeni PDV i stope za elektroničke komunikacijske usluge, poštteni. Međutim, dionici su izvijestili o zabrinutosti zbog nedostatka financijske potpore Vlade novinarima i netransparentnosti dodjele državnog oglašavanja povezanog s pandemijom⁵⁸. Grčka tijela navode da Glavno tajništvo za komunikacije i medije nadzire provedbu programa komunikacije i djelovanja javnih službi i organizacija. Svaka služba ili organizacija koja provodi komunikacijski program s proračunom većim od 30 000 EUR dužna je podnijeti zahtjev koji odobrava Glavno tajništvo. Ipak, prema izvješću MPM za 2020. transparentnost politike je problematična jer se iznosi koje su primili prihvatljivi tiskani mediji ne objavljuju javno.

Sloboda izražavanja priznata je Ustavom. Nedavnim izmjenama Kaznenog zakona ukinuto je kazneno djelo bogohuljenja. Zatvorska kazna jedna je od mogućih sankcija za klevetu. Pravo na informacije sadržano je u Ustavu. Njime se propisuje i pravo na pristup dokumentima u posjedu tijela javne vlasti. Ograničenja su definirana u skladu s međunarodnim standardima i uspostavljeni su žalbeni mehanizmi. Regulatorni okvir za zaštitu zviždača, koji su često važni izvori za novinare, i dalje je nepotpun. Prema izvješću MPM za 2020., ključni problemi uključuju nedovoljne mehanizme koji osiguravaju poštovanje profesionalnih standarda u novinarskoj praksi. Interesne skupine izvijestile su da etička tijela u novinarskim sindikatima nisu vrlo aktivna i nisu u stanju djelotvorno nadzirati etičko novinarstvo ili druga pitanja, ali istodobno su ukazala na relativno zdravo internetsko medijsko okruženje u Grčkoj, posebno na lokalnoj razini⁵⁹.

Novinari se suočavaju s poteškoćama u pogledu radnih uvjeta i sigurnosti. Radni uvjeti i dalje su problematični, a novinari nisu slobodni od napada i prijetnji fizičkom integritetu. Nedavno je prijavljeno nekoliko napada na novinare⁶⁰. Europski centar za slobodu tiska i medija (ECPMF) ukazuje na to da, uz nekoliko iznimaka, glavna prijetnja sigurnosti novinara

⁵⁵ Članci 20. i 22. Zakona br. 4557/2018 o odredbama o Središnjem registru stvarnog vlasništva.

⁵⁶ Izvješće o praćenju medijskog pluralizma za 2020. Prema mišljenju grčkih tijela nova ministarska odluka (667/2020) sada obvezuje sve subjekte koji posluju u Grčkoj da vode Poseban registar stvarnog vlasništva koji otkriva njihove krajnje stvarne vlasnike i cijeli lanac korisnika. To se odnosi i na medijske kuće.

⁵⁷ Registar e-medija može se pronaći ovdje: <https://emedia.media.gov.gr/>.

⁵⁸ Informacije primljene u kontekstu posjeta Grčkoj.

⁵⁹ Izvješće o praćenju medijskog pluralizma za 2020.

⁶⁰ U prosincu 2018. bombaški napad na TV postaju SKAI u Ateni nanio je veliku štetu. U svibnju 2019. automobil izvijestitelja CNN-a za Grčku uništen je u podmetnutom požaru. Europski centar za slobodu tiska i medija (ECPMF) izvješćuje da su i 2019. anarhisti upali u sjedište novina Athens Voice i razbili uredsku opremu, računala i namještaj.

u Grčkoj dolazi od ekstremista krajnje desnice⁶¹. Platforma Vijeća Europe za zaštitu novinarstva i sigurnost novinara⁶² te Mapiranje slobode medija⁶³ izvijestili su 2019. i 2020. o devet upozorenja povezanih s prijavom kampanjom protiv novinara, napadima usmjerenima na novinare koji pokrivaju pitanja migracija i izbjeglica i državnim financiranjem medija u vezi s pandemijom bolesti COVID-19. Novinarski sindikati u Grčkoj pružaju pravnu pomoć, ograničenu financijsku potporu i obuku za novinare.

IV. OSTALA INSTITUCIJSKA PITANJA POVEZANA SA SUSTAVOM PROVJERA I RAVNOTEŽE

Grčka je parlamentarna demokracija s jednodomnim Parlamentom. Dioba vlasti sadržana je u Ustavu⁶⁴. Zakonodavna vlast pripada Parlamentu i predsjedniku države⁶⁵, a pravo donošenja zakona Parlamentu i Vladi.

Zakonodavni proces nastoji se reformirati kako bi se standardizirala i usmjerila pripremna faza i poboljšala njezina kvaliteta. Grčku zakonodavnu stvarnost donedavno je karakterizirao nedostatak koherentnosti i velik stupanj rascjepkanosti. To je postalo poznato pod nazivom „polynomia” ili čak „kakonomia”, a dodatno je pogoršano nedostatkom mjerodavne i sveobuhvatne kodifikacije zakona⁶⁶. Kako bi se riješila ta pitanja, zakonodavnom inicijativom⁶⁷ iz 2019. ponovno su utvrđeni i razrađeni normativni okvir za dobro zakonodavstvo i prakse kodifikacije. To je rezultiralo nedavnim razvojem i donošenjem standardiziranih metoda utvrđenih u odgovarajućim priručnicima koji su distribuirani u cijeloj upravi i dostupni na internetu⁶⁸.

Sveobuhvatna reforma postupaka donošenja zakona usmjerena je na jačanje kvalitete zakonodavstva. Donedavno provođenje procjena učinka i savjetovanje s dionicima nisu bile dobro uspostavljene prakse za donošenje zakona. Izvršni državni zakon iz 2019.⁶⁹ usmjeren je na sveobuhvatnu reformu postupaka donošenja zakona, temeljenu na načelima i tehnikama bolje regulative, s naglaskom na jačanje uloge procjena učinka. Zakonom je uspostavljeno i neovisno tijelo za znanstveno ocjenjivanje uz sudjelovanje i pravnika i ekonomista te je ojačan institucionalni okvir za zakonsku kodifikaciju i reformu. Provedba Izvršnog državnog zakona je u tijeku. Tijela su nedavno donijela detaljan priručnik za zakonodavnu metodologiju i obrazac za sveobuhvatnu procjenu učinka⁷⁰. Dionici, kao što je grčka Nacionalna institucija za ljudska prava⁷¹ ili grčki pučki pravobranitelj⁷², ukazali su na činjenicu da ne dobivaju nacрте zakona unaprijed te stoga nemaju dovoljno vremena za detaljno komentiranje odredbi. Štoviše, vrijeme dopušteno za javno savjetovanje često je vrlo

⁶¹ Europski centar za slobodu tiska i medija (2019.), Grčka: *New democracy – new press freedom* (Nova demokracija – nova sloboda tiska)?

⁶² Vijeće Europe, Platforma za zaštitu novinarstva i sigurnost novinara.

⁶³ ECPMF, Mapiranje slobode medija.

⁶⁴ Članak 26. Ustava.

⁶⁵ Vidjeti prethodnu napomenu.

⁶⁶ Sotiropoulos/Christopolous, *Πολυνομία Και Κακονομία Στην Ελλάδα*, Dianeosis 2017. (Polynomia i kakonomia u Grčkoj). Vidjeti i Europska komisija, Izvješće za Grčku 2019., SWD(2019) 1007 final, str. 55.

⁶⁷ Zakon br. 4622/2019 o „izvršnoj državi”, odjeljak 3., poglavlje C, „Postupak izrade zakona i dobra zakonodavna praksa”, članci od 57. do 64. i poglavlje D, „Kodifikacija i revizija zakona”, članci od 65. do 67.

⁶⁸ Priručnici o zakonskoj kodifikaciji, zakonodavnoj metodologiji i procjenama učinka.

⁶⁹ Zakon br. 4622/2019.

⁷⁰ Pripremljeno uz tehničku podršku Europske komisije. Vidjeti Europska komisija, Izvješće o pojačanom nadzoru, svibanj 2020, str. 27., 103.

⁷¹ Informacije primljene u kontekstu posjeta Grčkoj.

⁷² ENNRHI, Vladavina prava u Europskoj uniji, str. 115.

kratko. Novi postupak donošenja zakona usmjeren je na rješavanje tih nedostataka. Osim toga, tijela su izvijestila o nastojanjima koja se poduzimaju kako bi se u procesu donošenja zakona ograničilo pribjegavanje ubrzanim postupcima i hitnim uredbama.

Poštovanje temeljnih i ustavnih prava osigurava se na nekoliko načina, među ostalim putem neovisnih tijela. Budući da u Grčkoj ne postoji formalni ustavni sud, grčki Ustav omogućava svakom suda da utvrdi jesu li ustavna prava osobe povrijeđena zakonom kojim se krši ustav⁷³. Zbog postojanja takvog sustava difuzne ocjene ustavnosti, svi su sudovi nadležni za ocjenu ustavnosti zakona⁷⁴. Međutim, na temelju Ustava iz 1975. stvoren je poseban *ad hoc* sud, Posebni vrhovni sud⁷⁵. Njegova ograničena nadležnost uključuje *ex post* ocjenu ustavnosti zakona u slučaju neslaganja vrhovnih sudova. Presude o ustavnosti zakonskih odredbi koje su pod njegovim nadzorom obvezujuće su za sve sudove. Grčki pučki pravobranitelj, koji je neovisno upravno tijelo osnovano 1997., ima zadatak posredovati između građana i javnih službi, lokalnih tijela, tijela kojima upravljaju javno pravo i interesi radi zaštite građanskih prava, borbe protiv nepravilnosti u postupanju i osiguravanja poštovanja pravičnog postupka⁷⁶. Grčka je 1998. osnovala Nacionalno povjerenstvo za ljudska prava kao Nacionalnu instituciju za ljudska prava koja djeluje kao savjetodavno tijelo države u pogledu pitanja vezanih uz zaštitu i promicanje ljudskih prava. Ponovno je akreditirano statusom razine A u skladu s Općim načelima UN-a⁷⁷ u ožujku 2017.

Osiguran je pristup informacijama, uključujući upravne odluke, a transparentnost se štiti putem politike o pristupu vladinim informacijama. Grčka od 2010. koristi elektroničku platformu („Di@vgeia”) na koju sva javna tijela moraju učitati svaki upravni akt, uključujući, među ostalim, odluke o imenovanju, dodjeli bespovratnih sredstava, premještanju osoblja i državnim subvencijama građanima⁷⁸. Relevantno zakonodavstvo nadalje propisuje da se nijedan akt ne smatra valjanim ako se prvo ne učita i ne prikaže na elektroničkoj platformi kojoj svaka zainteresirana osoba ima izravan pristup⁷⁹.

Sloboda udruživanja sadržana je u Ustavu, ali ne postoji poseban poticajni okvir za civilno društvo. Grčka su tijela izvijestila da trenutačnim pravnim okvirom nisu predviđene posebne odredbe o osnivanju i radu nevladinih organizacija⁸⁰. Međutim, Zajedničkom ministarskom odlukom⁸¹ 2018. uspostavljen je „Registar grčkih i stranih nevladinih organizacija”, koji je naknadno reguliran 2020.⁸² Naknadnom izmjenom, kojom su uvedena i postupno proširena pravila o registraciji i certificiranju grčkih i stranih nevladinih

⁷³ Članak 87. stavak 2. Ustava, u kojem se propisuje da suci nisu obvezni poštovati odredbe donesene kršenjem Ustava. Člankom 93. stavkom 4. Ustava propisuje se da sudovi ne smiju primjenjivati zakon čiji je sadržaj u suprotnosti s Ustavom.

⁷⁴ Vidjeti, npr., Contiades, Papacharalambous i Papastylanos, grčki Ustav: Izgledi za članstvo u EU-u, u: Nacionalni ustavi u europskom i globalnom upravljanju: demokracija, prava, vladavina prava, 2019., str. 642. i 643.

⁷⁵ Članak 100. Ustava.

⁷⁶ Grčki pučki pravobranitelj ujedno je i nacionalno tijelo za ravnopravnost s mandatom za borbu protiv diskriminacije i promicanje načela jednakog postupanja bez obzira na spol, rasno ili etničko podrijetlo, obiteljski ili socijalni status, vjeru ili uvjerenje, invaliditet ili kroničnu bolest, dob, spolnu orijentaciju i rodni identitet.

⁷⁷ Načela koja se odnose na status nacionalnih institucija (pariška načela), donesena Rezolucijom br. 48/134 Opće skupštine UN-a 20. prosinca 1993.

⁷⁸ Elektronička platforma dostupna je ovdje: <https://diavgeia.gov.gr/en>.

⁷⁹ Zakon br. 4210/2013.

⁸⁰ Informacije koje je dostavila Grčka za Izvješće o vladavini prava za 2020., t. 45.

⁸¹ Zajednička ministarska odluka 7586/18.

⁸² Zakon br. 4662/2020, kako je dalje izmijenjen Zakonom br. 4686/2020.

organizacija aktivnih u području azila, migracija i socijalne uključenosti, predviđaju se uvjeti za registraciju organizacija i daju ovlasti Ministarstvu za migracije i azil za utvrđivanje dodatnih zahtjeva za registraciju nevladinih organizacija. To je izloženo kritikama nizadionika koji smatraju da propisi o radu nevladinih organizacija uključuju prestroge, nerazmjerne zahtjeve za registraciju i certificiranje⁸³. Isto tako, zabilježen je porast napada na nevladine organizacije koje rade s izbjeglicama i migrantima u Grčkoj⁸⁴ te je izražena zabrinutost da se „građanski prostor” za civilno društvo u Grčkoj suzio od 2019.⁸⁵

⁸³ Organizacija Refugee Support Aegean, *New Rules on Civil Society Supporting Refugees and Migrants in Greece* (Nova pravila o civilnom društvu kojima se podupiru izbjeglice i migranti u Grčkoj), 2020., str. 1.–3. Stručno vijeće za Zakon o nevladinim organizacijama, Konferencija međunarodnih nevladinih organizacija Vijeća Europe, CONF/EXP(2020)4, str. 23.

⁸⁴ Doprinos organizacije Front Line Defenders Izvješću o vladavini prava za 2020., str. od 2. do 3.

⁸⁵ Doprinos organizacije Greenpeace Izvješću o vladavini prava za 2020., str. 2. Vidjeti i ocjenu CIVICUS Monitora – *Tracking Civic Space* (Praćenje građanskog prostora); ocjene na ljestvici od pet kategorija: otvoreno, suženo, zapriječeno, potisnuto i zatvoreno.

Prilog I.: Popis izvora prema abecednom redoslijedu*

** Popis doprinosa primljenih u kontekstu savjetovanja za Izvješće o vladavini prava za 2020. može se pronaći na (internetskim stranicama Komisije).*

Akcijski plan za borbu protiv korupcije 2018.–2021. Nacionalnog tijela za transparentnost (2018.). <http://www.gsac.gov.gr/attachments/article/234/National%20Anti-Corruption%20Action%20Plan%202018-2021.pdf>.

Centar za medijski pluralizam i slobodu medija (2020.), Izvješće o praćenju medijskog pluralizma za 2020. <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2020>.

Centar za medijski pluralizam i slobodu medija (2020.), Izvješće o praćenju medijskog pluralizma za 2020. – dekriminalizacija klevete. https://cmpf.eui.eu/wp-content/uploads/2019/01/decriminalisation-of-defamation_Infographic.pdf.

CIVICUS Monitor – Tracking Civic Space. <https://monitor.civicus.org/country/greece/>.

Contiades, Papacharalambous i Papastilianos (2019.), grčki Ustav: EU Membership Perspectives (Izgledi za članstvo u EU-u).

Europska komisija (2019.), Izvješće za Grčku, SWD(2019) 1007 final.

Europska komisija (2020.), Izvješće o pojačanom nadzoru: institucionalni dokument 127.

Europska komisija (2020.), Izvješće za Grčku, SWD(2020) 507 final.

Europska komisija (2020.), Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u.

Europska mreža nacionalnih institucija za ljudska prava (2020.), Doprinos Europske mreže nacionalnih institucija za ljudska prava za savjetovanje s dionicima za Izvješće o vladavini prava za 2020.

Europski centar za slobodu tiska i medija (2019.), Grčka: New democracy – new press freedom (Nova demokracija – nova sloboda tiska)? <https://www.ecpmf.eu/greece-new-democracy-new-press-freedom/>.

Europski centar za slobodu tiska i medija, Mapiranje slobode medija: Grčka. <https://www.mappingmediafreedom.org/country-profiles/greece/>.

Europski portal e-pravosuđe, Pravosudni sustavi u državama članicama – Grčka. https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-el-en.do?member=1.

Front Line Defenders (2020), Doprinos organizacije Front Line Defenders Izvješću o vladavini prava za 2020.

Glavna uprava za komunikaciju (2019.), Flash Eurobarometer 482: stavovi poduzeća o korupciji u EU-u.

Glavna uprava za komunikaciju (2019.), Standardni Eurobarometer 91.

Glavna uprava za komunikaciju (2020.), Posebna anketa Eurobarometra br. 502: korupcija.

Grčka Vlada (2020.), Informacije koje je dostavila Grčka za Izvješće o vladavini prava za 2020.

Grčka Vlada, internetska platforma Di@vgeia. <https://diavgeia.gov.gr/en>.

Grčka Vlada, registar internetskih medija. <https://emedia.media.gov.gr/>.

GRECO (2018.), Četvrti evaluacijski krug, Izvješće o sukladnosti u pogledu sprječavanja korupcije zastupnika u parlamentu, sudaca i državnih odvjetnika za Grčku.

GRECO (2019), Ad hoc izvješće o Grčkoj (pravilo 34.).

Greenpeace (2020.), Doprinos organizacije Greenpeace Izvješću o vladavini prava za 2020.

Institut Reuters i Sveučilište Oxford, Digital News Report: Grčka. <http://www.digitalnewsreport.org/survey/2020/greece-2020/>.

Ministarstvo digitalnog upravljanja, Di@vgeia: Inicijativa za program transparentnosti. <https://diavgeia.gov.gr/en>.

Ministarstvo pravosuđa (2020.), Priopćenje od 25. svibnja 2020. <https://www.ministryofjustice.gr/?p=5108>.

OECD (2018) Guidelines on Whistle-blower Protection for Companies in Greece (Smjernice o zaštiti zviždača za trgovačka društva u Grčkoj). <https://www.oecd.org/corruption/anti-bribery/OECD-Guidelines-Whistleblower-Protection-Companies-in-Greece-ENG.pdf>.

OECD (2018.), Assessment and Review of Asset Recovery Institutional Arrangements in Greece (Procjena i pregled institucionalnih aranžmana za povrat imovine u Grčkoj).

OECD (2018.): Nastavak na fazu 3.a: dodatno pisano izvješće Grčke. [https://one.oecd.org/document/DAF/WGB\(2018\)43/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/WGB(2018)43/en/pdf).

Organizacija Refugee Support Aegean (2020.), New rules on civil society supporting refugees and migrants in Greece (Nova pravila o civilnom društvu kojima se podupiru izbjeglice i migranti u Grčkoj). https://rsaegean.org/wp-content/uploads/2020/05/RSA_Comments_NGO_Registry.pdf.

Pikrammenos (2019.), *Judicial territorial planning: a choice of the legislator with a major import for the judicial system* (Pravosudno teritorijalno planiranje: izbor zakonodavca koji je iznimno važan za pravosudni sustav).

Reporteri bez granica (2020.), Svjetski indeks slobode medija. <https://rsf.org/en/ranking>.

Sotiropoulos i Christopolous (2017.), Polynomia i kakonomia u Grčkoj.

Stručno vijeće za Zakon o nevladinim organizacijama, Konferencija međunarodnih nevladinih organizacija Vijeća Europe, mišljenje o sukladnosti nedavnih i planiranih izmjena grčkog zakonodavstva o registraciji NVO-ova s europskim standardima, 2. srpnja 2020. <https://www.coe.int/en/web/ingo/-/greek-legislation-on-ngo-registation>

Transparency International (2020.), Doprinos organizacije Transparency International Izvješću o vladavini prava za 2020.

Transparency International, Indeks percepcije korupcije: Grčka. <https://www.transparency.org/en/countries/greece>.

Ujedinjeni narodi – Ured za droge i kriminal (2018.) Thematic Compilation of Relevant Information Submitted by Greece – Asset and interest Disclosure systems (Tematska kompilacija relevantnih informacija koje je dostavila Grčka – Sustavi izvješća o imovinskom stanju i financijskim interesima). https://www.unodc.org/documents/corruption/WG-Prevention/Art_8_Financial_disclosure_declaration_of_assets/Greece.pdf.

Vijeće Europe, Platforma za zaštitu novinarstva i sigurnost novinara – Grčka. <https://www.coe.int/en/web/media-freedom/greece>.

Vijeće Europe: Odbor ministara (2016.), Preporuka CM/Rec(2016)4 Odbora ministara državama članicama o zaštiti novinarstva te sigurnosti novinara i drugih medijskih aktera.

Virtualni posjet Grčkoj u kontekstu Izvješća o vladavini prava za 2020.

Prilog II.: Posjet Grčkoj

Službe Komisije održale su virtualne sastanke u lipnju 2020. sa sljedećim dionicima:

- Odbor 3A,
- Atenska odvjetnička komora,
- Državno vijeće,
- Revizorski sud,
- Kabinet zamjenika ministra,
- Financijsko-obavještajna jedinica,
- Glavni tajnik za pravna i parlamentarna pitanja,
- Helenski nacionalni audiovizualni regulator,
- Sindikat novinara Makedonije i Trakije,
- Ministarstvo pravosuđa,
- Nacionalno tijelo za transparentnost,
- Pučki pravobranitelj,
- Ured državnog odvjetnika za financijske zločine i Odjel financijske policije,
- Specijalna agencija koja podržava Odbor za reviziju političkog financiranja,
- Vrhovni sud.

* Komisija je ujedno održala niz horizontalnih sastanaka sa sljedećim organizacijama:

- Amnesty International,
- Civil Liberties Union for Europe,
- mreža „Civilno društvo Europe”,
- Konferencija europskih crkava,
- EuroCommerce,
- Europski centar za neprofitno pravo,
- Europski centar za slobodu tiska i medija,
- Europski građanski forum,
- Free Press Unlimited,
- Front Line Defenders,
- ILGA-Europe,
- Međunarodna komisija pravnika,
- Međunarodna federacija za ljudska prava,
- Međunarodni institut za medije,
- Platforma za cjeloživotno učenje,
- Pravna inicijativa Otvorenog društva/Institut za europsku politiku otvorenog društva,
- Reporteri bez granica,
- Transparency International EU.